

Nová kniha o Masarykově filosofii

Jan Svoboda: Masarykův realismus a filosofie pozitivismu

Praha, Filosofia 2017. 321 s.

Nakladatelství Filosofia vydalo v edici „Studie a prameny k dějinám myšlení v českých zemích“ knihu Jana Svobody *Masarykův realismus a filosofie pozitivismu*. Je to po několika letech¹ opět tematická monografie věnovaná Masarykově filosofii, a to navíc tak důležité její složce, jakou je podíl Comtova pozitivismu na formování

1 Viz Novotný, Z., *Korektiv Masarykovy filosofie*. Praha, Filosofia 2011.

Masarykova světového názoru. Autor mohl při svém rozboru zvoleného tématu navázat na řadu dílčích časopiseckých studií, které vznikly převážně v meziválečném období a jejichž autory byli tak významní čeští myslitelé jako František Krejčí, Josef Ludvík Fischer, Emanuel Rádl, František Fajfr, Josef Tvrdlý nebo Josef Král. V poválečném období se této tematiky dotkli Lubomír Nový, Miloš Dokulil, Jan Zouhar, Jiří Gabriel a zejména Otakar A. Funda. Autora recenzované knihy mnozí z nich také podnětně inspirovali. I přes množství studií, které rozebíraly vztah Masaryka k pozitivismu, však zůstávají stále otevřené otázky, nakolik byl Masaryk Comtovým epigonem, zda vůbec může být označován za pozitivistu nebo zda a v čem Comta překonal.

Práce Jana Svobody přináší několik důležitých důkazů, jež hlouběji objasňují vztah Masaryka ke Comtovi a k pozitivismu vůbec. Jakkoli Masaryk od počátku svého veřejného působení propagoval nejen filozofii Comtova, ale i názory příbuzných francouzských a anglických myslitelů, čímž se snažil české myšlení vymanit z jednostranné závislosti na německých zdrojích, zůstává mezi ním a Comtem, jak dokazuje Svoboda, podstatný rozdíl, jímž je odlišné noetické východisko. Zatímco Comte je senzualista a empirik, Masaryk neustupuje z racionalistických pozic. Důkazem je už Masarykova *Konkrétná logika* a jeho pojetí věd. Comte nepřekračuje jevouou stránku dění, Masarykovi jde o podstatu věcí. Završením intelektuálního úsilí je Masarykovi vědecká metafyzika, kterou Comte z principu odmítá. V této souvislosti znamená také určité novum Svobodovo tvrzení, že Masaryk, pokud si při řešení problému příčinnosti vzal proti Humovu „psychologickému“ pojetí na pomoc pravděpodobnostní kalkul, počínal si obdobně jako v téže věci Herbart se svým mechanickým funkcionalismem.

Dále: Comte i Masaryk shodně spatřovali pokrok společnosti v šíření vědeckého poznání, přičemž si ovšem zároveň oba uvědomovali, že to nestačí k překonání krize, kterou lidstvo prožívá. Oba spatřovali lék v novém náboženství, Comte v jakémmsi reformovaném katolicismu, Masaryk ve víře v osobního boha jako garanta mravnosti. Odlišný byl i jejich postoj dějinněfilosofický: Comte odmítal Francouzskou revoluci jako příčinu současné společenské krize, Masaryk naopak viděl v revoluci dovršení osvícenských emancipačních snah.

Vedle těchto zásadních zjištění o vztahu Masaryka a Comta, popřípadě pozitivismu vůbec, upřesňuje Svoboda i některé další masarykologické otázky, například poměr Masaryka k Brentanovi apod. To vše s využitím bohaté primární i sekundární literatury.

Jan Svoboda napsal knihu, která je nesporným obohacením dosavadní masarykovské filosofické literatury a poskytuje řadu podnětů, které mohou další masarykovští badatelé plodně rozvíjet.

Josef Zumr